herpy

PILGIFTFROSKER

Cauca Poison Frog

Andinobates bombetes

Andinobates bombetes er en liten, dagaktiv pilgiftfrosk på 17-19 mm fra skyskogene i Colombias Andesfjell. Den er svart til mørkebrun med røde eller oransje tegninger på forkroppen og er avhengig av vannfylte bromelier. Arten er sårbar i naturen, og det finnes bare lite kunnskap om stell og hold.

Familie: Dendrobatidae Tidligere navn: *Ranitomeya bombetes; Dendrobates bombetes; Minyobates bombetes*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**17-19 mm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**5-10 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Fjellskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**45 × 50 × 60 cm** L × B × H for 5 voksne dyr
Temperatur, dag	**22-25 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**80-100 %**
Vann	**Ingen vannskål**
UVB	**Valgfritt** Ferguson-sone 1
Kosthold	**Små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetrollene bæres til vann**
Egglegging	**På bakken**
Egg per legging	**1-2**
Klekking	**16-24 dager**
Larvetid	**108-112 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Alger/planter og ferdigfôr**
Yngelpleie	**Bærer rumpetrollene**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Andinobates bombetes er en av de minste pilgiftfroskene: hannen måler omtrent 18 mm og hunnen omtrent 19 mm fra snute til kloakk. Grunnfargen er svart eller mørkebrun. Fra snuten og et stykke ned over ryggen går det røde eller oransje tegninger, og hodet har en rød eller oransje flekk. Sidene er svarte med gule eller gulgrønne flekker, forbena har samme farge som ryggens tegning, og undersiden er svart med grønne, gule eller blågrønne tegninger som er ulike fra dyr til dyr. Øynene er så mørkebrune at pupillen nesten ikke kan ses.

Arten ble beskrevet i 1980 av Charles Myers og John Daly som *Dendrobates bombetes* og har siden stått i *Minyobates* og *Ranitomeya*. Den er typeart for slekten *Andinobates*, som skiller seg fra *Ranitomeya* ved at 2. og 3. ryggvirvel er sammenvokst, og ved at bena mangler nettmønster. Hannen kjennes på kallet, en summende lyd, og på et svakt blått skjær i strupesekken.

Huden inneholder gift, som pilgiftfrosker i naturen tar opp fra byttedyrene sine. Dyr som oppdrettes på fôrdyr fra kulturer, er uten gift. Giftens styrke hos arten er ikke undersøkt, så vask hendene etter arbeid i terrariet.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

Utbredelse og leveområde

Andinobates bombetes finnes bare i Colombia, i den vestlige og sentrale Andeskjeden rundt Cauca-dalen, særlig i Valle del Cauca og dessuten i Risaralda, Quindío og Caldas. Funnene ligger fra omtrent 700 m til 2.300 m, de fleste mellom 950 og 1.800 m.

Arten er sårbar fordi skogen ryddes til jordbruk, kvegdrift og tømmerhogst, og fordi gjødsel og sprøytemidler skader froskene. Den finnes også i den internasjonale dyrehandelen.

> **Naturlig utbredelse:** Colombia.

LEVEOMRÅDE

Leveområdet er fuktig fjellskog og skyskog, men arten finnes også i tørr tropisk skog langs vassdrag i de lavere delene av utbredelsen. Froskene lever på skogbunnen i løvlaget og er avhengige av bromelier, hvis bladaksler samler regnvann. Bromeliene er avgjørende for ynglingen, og arten klarer seg også i forstyrret skog så lenge det vokser bromelier. Klimaet i fjellskogen er kjølig og fuktig med tåke og hyppig regn.

Stell

TERRARIET

Det finnes bare lite kunnskap om stell og hold av *Andinobates bombetes*. Den bygger på leveområdet, en kjølig og svært fuktig fjellskog med tykt løvlag og bromelier, og på oppdrett i fangenskap i Colombia. Levealderen er lånt fra de bedre kjente små pilgiftfroskene *Ranitomeya reticulata* og *Ranitomeya variabilis*. *Andinobates opisthomelas* lever i nabofjellene og har de samme kravene.

Et terrarium på 45 × 50 × 60 cm passer til en gruppe på opptil fem dyr. Innred med et dreneringslag av leca-kuler, et bunnsubstrat av kokosfiber og skogjord og et tykt lag visne blader som holdes fuktig. Kle bak- og sidevegger med kork eller kokosplate, og plant tett med klatreplanter, mose og bromelier som samler vann. Legg også bark og flate, fuktige skjul på bakken. Ventilasjon er nødvendig, for stillestående luft gir sopp; en ventilasjonsstripe i toppen og en lavt på siden er nok.

TEMPERATUR

Dagtemperaturen skal være 22-25 °C, og om natten kan den gjerne falle til 18-21 °C som i fjellskogen. Hold temperaturen under 27 °C. Plasser terrariet uten direkte sol, bruk lys som ikke varmer, og sørg for god ventilasjon; en vifte i rommet hjelper på varme sommerdager. Oppvarming er sjelden nødvendig i en oppvarmet stue. Arten har ingen vinterdvale.

Les mer: Vinterdvale og årstider

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten skal være 80-100 % og aldri under 70 %. Spray to ganger om dagen, morgen og ettermiddag, eller bruk et tåkeanlegg eller regnanlegg med osmosevann eller regnvann. Overskytende vann skal kunne renne av gjennom dreneringslaget, slik at bunnen er fuktig, men aldri full av vann. Overflaten kan gjerne tørke litt mellom sprayingene, og bladene skal være våte, slik at froskene kan drikke dråpene. Er luften for tørr, gjemmer froskene seg, og huden blir matt.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

VANN OG VANNKVALITET

Det er ikke behov for en vannskål; froskene drikker dråper fra planter og sprayvann. Til rumpetrollene brukes bromelier med vann i bladaksene eller små plastbegre med 2-3 cm vann. Bruk osmosevann, regnvann eller avklorert springvann, og skift vannet i begrene når det blir uklart. Unngå såpe, rengjøringsmidler og klorholdig vann, for amfibier tar opp stoffer gjennom huden.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

LYS OG UVB

Lyset er først og fremst til plantene: plantelys i 10-12 timer om dagen gir døgnrytme og vekst. UVB er neppe nødvendig, men en svak UVB-lyskilde (sone 1) over en del av terrariet skader ikke når det er skygge under plantene. Lyset må ikke varme, for varme fra lamper er den hyppigste årsaken til for høye temperaturer.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Fôret er små leddyr: spretthaler, små bananfluer (*Drosophila melanogaster*), små isopoder og nyklekte sirisser. Nyforvandlede unger tar bare spretthaler. Fôr hver dag eller annenhver dag med det froskene spiser på en time, og dryss fôrdyrene lett med kalk og vitaminer 2-3 ganger i uken. Hold egne kulturer av spretthaler og bananfluer, slik at det alltid er fôr.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Andinobates bombetes er dagaktiv og holder seg lavt i terrariet, i løvlaget og ved bromeliene. Hannene kaller særlig om morgenen. Flest egg og best befruktning får man med flere hunner enn hanner, for eksempel to hanner og tre hunner. Froskene er sky, og mange skjul gjør dem tryggere og dermed mer synlige. De bør ikke håndteres, fordi huden er sart; ved rengjøring flyttes de med et lite beger.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen kjennes på kallet og på den svakt blå strupesekken, og hunnen er en anelse større. Hvert dyr har sitt eget mønster på undersiden, slik at dyrene kan kjennes fra hverandre. Alderen ved kjønnsmodenhet er ikke dokumentert. Et par finner man lettest ved å holde en liten gruppe og følge de dyrene som kaller og parer seg.

PARRING

Hannen kaller og velger eggleggingsstedet. Hvordan befruktningen foregår, er ikke sikkert: hannen avsetter muligens sæden på stedet før hunnen legger eggene. Hunnen legger omtrent hver tredje uke, men intervallet varierer mye. Hva som utløser paringen, er ikke dokumentert.

EGG OG RUMPETROLL

Hunnen legger 1-2 egg om gangen, oftest bare ett, og eggene er omtrent 4 mm i diameter. De legges helst på fuktig skogjord, sjeldnere på bark eller i visne blader, og ikke i filmbokser eller plastrør. Eggene er vanskelige å finne, så en lav skål med fuktig skogjord gjør det lettere å holde øye med dem. Omtrent to av tre egg er befruktet. Hannen besøker eggene og bærer rumpetrollene på ryggen til vann i bromelier.

Rumpetrollene lever av fine partikler, små insekter, hjuldyr og alger i vannet og tar også mygglarver. De kan oppfostres enkeltvis i begre med 2-3 cm vann ved romtemperatur og vokser raskest på fiskefôr i flak, gitt i svært små mengder, slik at vannet ikke blir grumset.

METAMORFOSE

Eggene klekkes etter 16-24 dager, og rumpetrollene forvandles etter 108-112 dager på fiskefôr i flak. Annet fôr kan forlenge larvetiden til 150-190 dager. Hele utviklingen fra egg til frosk tar altså omtrent 130 dager. Når forbena kommer, senkes vannstanden til høyst rumpetrollets høyde, og det legges en bark- eller bladkant, slik at den lille frosken lett kommer opp på land.

OPPDRETT AV UNGER

De nyforvandlede ungene måler omtrent 12 mm. Sett dem i en liten, fuktig boks med fuktig kjøkkenpapir, et stykke bark og et fuktig skjul, og spray to ganger om dagen. De første to ukene tar de bare spretthaler, deretter også de minste bananfluene og nyklekte sirisser. Dryss fôret med kalk og vitaminer, og flytt dem til et større terrarium når de spiser godt og har vokst.

Helse og vanlige feil

Typiske feil hos små pilgiftfrosker fra kjølig klima:

- Varme over 27 °C gir stress og manglende matlyst og kan i verste fall drepe froskene.
- For tørr eller stillestående luft gir matt hud, soppinfeksjoner og vekttap.

- Fôr uten kalk og vitaminer gir svake knokler, særlig hos hunner som legger egg.
- Innvollsparasitter er vanlige hos viltfangede dyr; en veterinær med kunnskap om amfibier kan undersøke en avføringsprøve.

En frisk frosk har glatt, fargerik hud og en rund mage. Syke dyr isoleres i en fuktig boks, og en veterinær med kunnskap om amfibier kontaktes raskt.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.